

Gavia arctica viridigularis in Nederland

door

K. H. VOOUS

(Zoölogisch Museum, Amsterdam)

(With summary: *Gavia arctica viridigularis* in the Netherlands)

Tot nu toe werden alle in Nederland vastgestelde Parelduikers tot de ondersoort *Gavia* (vroeger *Colymbus*) *arctica arctica* (L.) gerekend. Dit hield in, dat alle in Nederland voorkomende Parelduikers als van uit in Noord-Europa en Noordwest-Azië gelegen broedplaatsen afkomstig werden beschouwd. Deze zienswijze is zowel op grond van de onderzochte exemplaren, als op het verspreidingsgebied en de trekbewegingen van de ondersoort *arctica* volkomen gerechtvaardigd. Het hierna te vermelden, uit Nederland afkomstige exemplaar van een andere ondersoort, moet dan ook als een uitzondering worden beschouwd.

In het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden kon ik door de vriendelijkheid van Dr G. C. A. JUNGE een duiker onderzoeken, die aldaar destijds door Dr W. H. VAN DOBBEN als Ijsduiker was ingezonden. Deze vogel bleek een zeer groot exemplaar van de Parelduiker te zijn. Op grond van zijn grootte moet hij tot *Gavia arctica viridigularis* DWIGHT worden gerekend.

♂, 12 Maart 1937, Den Helder.

Bovenzijde effen donker bruin. Op de schouder zijn enkele nieuwe veertjes van het prachtkleed verschenen, met aan de veertop twee witte, rechthoekige vlekken, die bij de schacht vrijwel aaneensluiten. Bij de Ijsduiker zouden deze vlekken door een brede, donkere schachtstreep duidelijk van elkaar gescheiden zijn. — Slagpennen ruiend, waardoor de vleugels korte stompjes zijn en de vleugelmaat niet genomen kan worden. Snavel lang; veel dunner en zwakker dan bij de Ijsduiker.

Snavel (culmen) 69 mm; tegen 45—62, gemiddeld 54.6 mm bij 9 willekeurige andere ♂♂ en 51.5—62.5, gemiddeld 56.6 mm bij 9 willekeurige ♀♀ uit Nederland.

Tarsus 88 mm; tegen 72—80, gemiddeld 77.4 mm bij 9 willekeurige andere ♂♂ en 68—80, gemiddeld 73.8 mm bij 9 willekeurige ♀♀ uit Nederland.

Middenteen (+ nagel) 103 mm; tegen 86—97, gemiddeld 92.0 mm bij 9 willekeurige andere ♂♂ en 85—95, gemiddeld 88.7 mm bij 9 willekeurige ♀♀ uit Nederland.

Hoewel in de recente literatuur de onderscheidbaarheid van de ondersoort *viridigularis* ten opzichte van de Pacifische vorm *pacifica* is betwijfeld, is het toch wel duidelijk, dat ergens in het Noorden van Midden-Siberië Parelduikers broeden, die groter zijn dan *arctica* en *pacifica*. Zeer grote exemplaren schijnen aan de Oost-Aziatische kusten en in Japan te overwinteren (zie: O. L. AUSTIN & N. KURODA, The birds of Japan, Bull. Mus. Comp. Zool. Harvard Coll. 109, 1953, p. 290—294). In het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden bevindt zich zo'n groot Japans exemplaar (zonder geslachtsopgave), dat grote gelijkenis vertoont met de Nederlandse vogel: snavel (culmen) 74, tarsus ongeveer 81, middenteen (+ nagel) 100 mm.

Gavia arctica viridigularis bezit in het broedkleed een groene, in plaats van een paarse (*arctica*) glans op de veren van de keel; bovendien is hij groter.

Het broedgebied van *Gavia arctica viridigularis* moet ergens in Noord-Siberië zijn gelegen, mogelijk in het mondingsgebied van de Lena, of nog aanmerkelijk oostelijker. De verhouding ten opzichte van de Oost-Siberische vorm *pacifica* is onduidelijk. Terwijl de meeste van deze Siberische vogels in het najaar in zuidoostelijke richting wegtrekken, gaat een deel, of althans exemplaren uit het tussen de Chatanga en de Lena gelegen overgangsgebied, naar het Westen en Zuidwesten en overwintert in de Oostzee en de Zwarte Zee. Op de voorjaartrek nabij Rossitten in Oost-Pruisen geringde Parelduikers zijn niet alleen uit Noord-Europa, maar ook uit Noordwest-Azië en zelfs oostelijk tot aan de monding van de Lena, teruggemeld, d.i. uit het veronderstelde broedgebied van *viridigularis*. Op deze ringgegevens baseert SCHÜZ de veronderstelling, dat midden-Siberische Parelduikers, die hij tot de ondersoort *Gavia arctica viridigularis* rekent, zeldzame overwinterraars en regelmatig voorkomende voorjaars-doortrekkers in de Oostzee zijn (Vogelwarte 17, 1954, p. 65—80). In dit licht bezien is de vaststelling van een enkel exemplaar van een Siberische ondersoort in Nederland volkomen aanvaardbaar.

Summary: *Gavia arctica viridigularis* in the Netherlands.

Mention is made of an exceptionally large specimen of *Gavia arctica* from the Netherlands (♂, 12.III.1937, Den Helder, North Sea coast) in the Rijksmuseum van Natuurlijke Historie, Leiden. Measurements: wing, in moult, bill (exposed culmen) 69, tarsus 88, middle toe with claw 103 mm. Although AUSTIN & KURODA (Bull. Mus. Comp. Zool. Harvard Coll. 109, 1953, p. 290—294) have recently doubted the validity of the race *viridigularis*, they give full credit to the fact, that their measurements indicate the occurrence of large-sized specimens of this species somewhere in the North of Central or East-Siberia and wintering in eastern Asia (among others Japan). An un-sexed, large specimen from „Japan”

in the Leiden Museum agrees in coloration and dimensions with the above mentioned Dutch specimen; its dimensions are: wing, in moult, bill 74, tarsus $\pm$ 81, middle toe 100 mm. A correlation is suggested between the regular occurrence of Central Siberian specimens thought by SCHÜZ (Vogelwarte 17, 1954, p. 65—80) to be *viridigularis* in the eastern Baltic Sea in winter and especially during the spring migration, and the exceptional occurrence of a specimen of this race in the Netherlands.

Een veldwaarneming van de „Siberische” Tjiftjaf, *Phylloscopus collybita tristis* Blyth, op De Beer

door
Mr J. KIST

Op 10 October 1954 observeerden wij (CARP, KLATTE, SWAAB, WALDECK en schrijver dezes) nabij de z.g. Zuidpunt op „De Beer” een kleine zanger van het *Phylloscopus*-type, die ons opviel door zijn zeer donker vederkleed en scherp afstekende, witachtige „bril”. Wij hebben deze zeer beweeglijke, weinig schuwe en voortdurend in de vlierstruiken fouragerende vogel met enkele onderbrekingen geruime tijd en dikwijls van zeer nabij onder „prismavuur” gehad en wij waren hierdoor in de gelegenheid het vederkleed tot in finesses op te nemen.

De bovendelen, inclusief de vleugelbuitenzijde, waren effen bruin (van dezelfde tint als de bovendelen van een Roodborst), met voornamelijk op de stuit een olijfkleurige tint. Door het oog liep een donker streepje, dat — althans zo leek het — de zeer opvallende lichte oogring halveerde; vóór en boven het oog bevond zich een korte, nauwelijks zichtbare, isabelkleurige wenkbrauwstreep. Langs de vleugelbocht liep een smal, duidelijk geel gekleurd lijntje. Keel, hals, boven- en zijborst en lichaamszijden waren grijsbruin (donker „buff”) met op de flanken een roestkleurig waas; de overige onderdelen, inclusief de onderstaartdekveren, waren vuilwit zonder een spoor van geel. De poten waren zwart, althans zeer donker. De vogel, die zich veelal in de onmiddellijke nabijheid van een Fitis ophield, was iets kleiner, minder slank en meer „gezet” dan deze soort.

Niet vermoedend, dat een zo donker gekleurde vogel met een zo uitgesproken witachtige oogring (even opvallend als bij het ♂ van de Ortolaan) tot een geografische vorm van de Tjiftjaf zou kunnen behoren, gingen in het veld onze gedachten aanvankelijk uit naar *Phylloscopus fuscatus* („Bruine Boszanger”) en *Ph. schwarzi* („Schwarz’ Boszanger”), doch deze hypothese bleek onhoudbaar, omdat deze beide soorten een opvallende lichte wenkbrauwstreep en bovendien geen donkere poten hebben. Eerst in de studeerkamer thuis kwamen wij tot de onverwachte conclusie, dat onze vogel volkomen voldeed aan de beschrijvingen, welke de handboeken